

Regeringens proposition

1976/77: 19

om förtroendemannastyrelsen i länsstyrelsen;

beslutad den 21 oktober 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

JOHANNES ANTONSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en särskild lag om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse. I lagen föreskrivs att styrelsen består av 14 ledamöter utöver ordföranden. Dessa ledamöter utses genom val. Valet förrättas av landstinget eller, om det i länet finns kommun som inte ingår i landstingskommun, av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som regeringen bestämmer efter befolkningstalen. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. För varje ledamot utses en suppleant. Avsikten är att de ytterligare föreskrifter om val av ledamöter och suppleanter som behövs skall meddelas av regeringen. Den nya lagen avses träda i kraft den 1 januari 1977.

Förslag till

Lag om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse

Härigenom föreskrives följande.

Länsstyrelses styrelse består, utöver ordföranden, av 14 ledamöter, som utses genom val. Valet förrättas av landstinget eller, om i länet finns kommun som ej ingår i landstingskommun, av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som regeringen bestämmer efter befolkningstalen. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. För varje ledamot utses en suppleant. Ytterligare föreskrifter om val av ledamöter och suppleanter meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-10-21

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo.

Föredragande: statsrådet Antonsson

Proposition om förtroendemannastyrelsen i länsstyrelsen

1 Gällande bestämmelser

Enligt 14 § länsstyrelseinstruktionen (1971:460) leds länsstyrelse av en styrelse. Denna består av landshövdingen, som är ordförande, och tio särskilt utsedda ledamöter. För varje särskilt utsedd ledamot finns en personlig suppleant. Styrelsen avgör enligt 26 § vissa viktigare frågor, bl. a. viktigare frågor om samhällsplanering eller andra åtgärder som är betydelsefulla för länet. Styrelsen är beslutför, när landshövdingen och minst sju andra ledamöter är närvarande (27 §). Som styrelsens beslut gäller enligt 27 § den mening som de flesta förenar sig om. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

Landshövdingen förordnas av regeringen för högst sex år (41 §). Av styrelsens övriga ledamöter utses enligt 42 § fem av regeringen och fem av landstinget. I Malmöhus län väljer landstinget tre och kommunfullmäktige i Malmö kommun två samt i Göteborgs och Bohus län landstinget två och kommunfullmäktige i Göteborgs kommun tre ledamöter. I Gotlands län väljs fem ledamöter av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. De ledamöter som utses genom val bör väljas så att både kommunal och landstingskommunal erfarenhet blir företrädd och så att de representerar olika delar av länet. Valet skall vara proportionellt under de förutsättningar som regelmässigt gäller för val som förrättas av landsting och kommunfullmäktige. Suppleanterna för de särskilt utsedda ledamöterna utses i samma ordning som ledamöterna. Ledamöter och suppleanter utses för samma tid som ledamöter i kommunstyrelse (43 §). Mandattiden är alltså tre år räknat från årsskiftet närmast efter det att val i hela riket av kommunfullmäktige och landsting har ägt rum.

2 Frågans behandling under 1975/76 års riksmöte

I propositionen 1975/76:168 om vissa frågor rörande den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation föreslogs att länsstyrelsens styrelse skulle utökas till, förutom landshövdingen, 14 särskilt utsedda ledamöter. Av dessa skulle tio representera de politiska partierna och nomineras av dessa. Antalet platser för varje parti skulle stå i proportion till partiernas röstetal i länet vid riksdagsvalet. De fyra återstående ledamöterna skulle ha erfarenheter från näringslivet och arbetsmarknaden i länet. Samtliga ledamöter skulle förordnas av regeringen. För varje ledamot skulle utses en suppleant i samma ordning.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte förslaget (KU 1975/76:55). I en reservation hemställdes att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen samt uttala att länsstyrelsen borde bestå av, förutom landshövdingen, 14 ledamöter och 14 suppleanter, samtliga valda av resp. landsting.

Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget i propositionen (rskr 1975/76:370). Regeringen har därefter beslutat om ändring i länsstyrelseinstruktionen i enlighet med de riktlinjer som riksdagen har godkänt (SFS 1976:539).

3 Föredraganden

Länsstyrelsen har många uppgifter som är av stor betydelse för länets invånare. Jag anser därför att det är angeläget att invånarna bättre än f. n. kan utöva inflytande på förtroendemannastyrelsens sammansättning. Denna bör enligt min mening återspegla de politiska partiernas styrka i länet. Dessa synpunkter tillgodoses bäst genom att landstingen får utse samtliga styrelseledamöter utom ordföranden. En sådan förstärkning av landstingens ställning inom länen är också enligt min mening väl motiverad.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör frågan om styrelsens sammansättning åter underställas riksdagen. Enligt 8 kap. 5 § regeringsformen (RF) bestäms bl. a. grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen i lag. I lag meddelas också föreskrifter om kommunernas befogenheter i övrigt och om deras åligganden. Med uttrycket "kommun" avses i RF också landstingskommun. En föreskrift om att landstinget utser ledamöter i länsstyrelsens styrelse innebär enligt min mening ett åliggande för landstingskommunen. Den måste alltså meddelas i lag. Jag förordar att det sker genom en särskild lag om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse. Jag vill understryka att det förhållandet att ledamöterna i styrelsen skall utses av landstinget självfallet inte medför att länsstyrelsen förlorar karaktären av en självständig statlig myndighet som lyder direkt under regeringen. Föreskrifter som har samband med valet av ledamöter kan därför inte anses röra grunderna för landstingskommunernas organisation och verksamhetsformer. I lagen behöver därför tas in endast de

föreskrifter genom vilka skyldigheten att utse ledamöter åläggs landstingskommunerna.

Jag förordar att det i den nya lagen inledningsvis föreskrivs att styrelsen, utöver ordföranden, består av 14 ledamöter, som utses genom val. Genom att antalet ledamöter, utöver landshövdingen, blir så stort som 14 och genom att landstinget blir valkorporation skapas goda förutsättningar för att intresset av en allsidig sammansättning både i politiskt hänseende och i övrigt skall kunna tillgodoses. I lagen bör vidare föreskrivas att valet förrättas av landstinget eller, om det i länet finns kommun som inte ingår i landstingskommun, av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som regeringen bestämmer efter befolkningstalen. Fördelningen i Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län bör alltså ske med hänsyn till förhållandet mellan antalet invånare i Malmöhus läns landstingskommun och Malmö kommun resp. Göteborgs och Bohus läns landstingskommun och Göteborgs kommun. Eftersom befolkningstalen kan ändras från tid till annan, anser jag att det inte är lämpligt att fördelningen fastställs i lagen. Den bör i stället bestämmas av regeringen. För Gotlands län, där det inte finns någon landstingskommun, behövs en särskild föreskrift i lagen om att valet förrättas av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. Jag förordar vidare att det i lagen föreskrivs att en suppleant skall utses för varje ledamot. Utöver vad jag nu har förordat behövs vissa ytterligare föreskrifter som har samband med valet av ledamöter och suppleanter. Dessa föreskrifter är emellertid inte av sådant slag att de behöver tas in i lag. Med stöd av 8 kap. 13 § första stycket RF kan de meddelas av regeringen. Jag förordar emellertid att en upplysning om att ytterligare föreskrifter meddelas av regeringen tas in i lagen.

I det följande skall jag redovisa de föreskrifter som, om riksdagen godtar vad jag har förordat i det föregående, enligt min mening bör tas in i länsstyrelseinstruktionen. Hit hör till en början bestämmelser om fördelningen av antalet ledamöter i Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län. Befolkningstalen den 1 januari 1976 innebär att Malmöhus läns landstingskommun skall utse nio, Malmö kommun fem, Göteborgs och Bohus läns landstingskommun fem och Göteborgs kommun nio ledamöter. Det bör vidare föreskrivas att ledamot och suppleant skall vara kyrkobokförd i länet. Ytterligare föreskrifter om valbarhet och behörighet behövs enligt min mening inte. Av 11 kap. 9 § RF följer emellertid att ledamot och suppleant skall vara svensk medborgare. Om ledamot eller suppleant upphör att vara behörig, bör hans uppdrag förfalla.

Med hänsyn till intresset av att olika politiska meningsriktningar blir företrädade i styrelsen bör det liksom tidigare anges att valet av ledamöter, under samma förutsättningar som enligt kommunallagarna gäller för val som förrättas av landsting och kommunfullmäktige, skall ske enligt lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. (ändrad senast 1972:231). Eftersom länsstyrelsen fortfarande kommer att vara en statlig myndighet, finner jag det inte lämpligt att göra

bestämmelserna om suppleanter i kommunala och landstingskommunala nämnder eller om inträde av ny ledamot, när ledamot i sådan nämnd avgår, tillämpliga. Suppleanterna för ledamöterna i styrelsen bör därför liksom hittills vara personliga. Det medför att bestämmelserna om proportionella val inte kan tillämpas på suppleantvalet. Om ledamot eller suppleant avgår före tjänstgöringstidens utgång, bör liksom hittills ny ledamot eller suppleant utses för återstående tid.

I 42 § länsstyrelseinstruktionen föreskrevs före den ändring som beslutades i år (SFS 1976:539) att de ledamöter som utses genom val bör väljas så att bland dem både kommunal och landstingskommunal erfarenhet blir företrädd och så att de representerar olika delar av länet. Vid statsmakernas beslut år 1970 om riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen (prop. 1970:103, SU 1970:132, KU 1970:34, rskr 1970:248, 308) förutsattes att behovet av samordning med näringsliv och arbetsmarknad skulle tillgodoses genom de ledamöter som Kungl. Maj:t skulle utse (prop. s. 159). Riksdagens beslut med anledning av prop. 1975/76:168 innebar som jag har nämnt förut att fyra av styrelsens ledamöter skulle ha erfarenheter från näringslivet och arbetsmarknaden i länet. Jag anser att det är angeläget att erfarenheter av det slag som jag nu har nämnt blir representerade i styrelsen. En erinran om vikten av att så sker bör tas in i länsstyrelseinstruktionen. Det är enligt min mening inte nödvändigt att dessutom uttryckligen föreskriva att ledamöterna bör representera olika delar av länet.

Slutligen bör föreskrifter om ledamöternas och suppleanternas mandattid tas in i länsstyrelseinstruktionen. Mandattiden bör liksom hittills vara tre år och stämma överens med mandattiden för t. ex. förvaltningsutskott och kommunstyrelse. Den omständigheten att samtliga ledamöter, utöver ordföranden, skall utses av landstinget utgör enligt min mening inte skäl till ändring i de nuvarande bestämmelserna om beslutförhet och omröstning i styrelsen.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom kommundepartementet upprättat förslag till lag om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

